

~~Bongár!~~

10 p.

1945

Ms 4339/302
1

KERESZTY ISTVÁN.

1860 — 1944.

Szülvárosánál, Budapestnek, végromlása előtt éppen egy esztendővel, 1944 február 8-án hűnyta le szemét örök álmába. A Széchenyi-Könyvtárban akkor kezdődtek meg a légoltalmi »menekítés» végükérhetetlen műnrálatai, exerből még látott is egyet-mást, hiszen életének kilencedik évtizedében még mindig bürgő látogatója volt egykori hivatali és tudományos otthonának, melynek falai közül pedig már több mint két évtizede nyugálatomba vonult.

Csakhogy a »nyugálatom» szó valahogyan hiányzott az ő szótárából. Testi mozgékonyága, szellemi ébersége egyaránt meghazudtolta életkorát, sohasem élt a püszta emlékezésnek, annál inkább az örök tervezgetésnek.

Élete műaraja mintegy a skimmültán sarkjatekésére emlékeresztetett: majd negyven esztendei könyvtárosi működésének egész ideje alatt nem esőkkenő szenvedéllyel vállalta tudományos bibliográfiák, lexikális összeállítások, operai és hangversenykritikák, szövegkönyvfordítások teljes odaadást kívánó feladatait, ugyanakkor zenepedagógusi gyakorlatot is folytatott s a zeneszerzés minőségjének is ritartóan hódolt.

A köztudat első sorban ezen a téren tartotta is őt számon: különleges zenei szakismerete egymást követő nemzedékek továbbépítő műnrájának lett forrásává és irányítójává.

Mi azonban mindenerfölöte könyvtári pályájának áldásos nyomait és nem mülé eredményeit őrizték az ország első könyvtárának annalesciben.

Ez a pálya majdnem egyenlő arányban oszlott meg századvég és századkezdet között. 1884-ben

friss tanári orlévéllel s már némi katedrai gyakorlattal lépett be napidíjasként intézetünk kötetlérébe. Ez az év juttatta tető alá Seinnyei József nagytervű elgondolását, az országos jellegű hírlaplönyvtár. Trefort miniszter megértő bölcsesége a Nemzeti Múzeumot jelölte ki ennek otthonául. Maga Seinnyei, a hírlaplönyvést atyamestere, még négy éven át az Egyetemi Könyvtár első öreget intézte az anyaggyűjtés munkáját, de fiatal gyakororat, a Keresztyvel egykorú Váczy Jánost, nyomban áttelepítette a Széchenyi Könyvtárba, hogy így az új gyűjtemény felé haladéktalanul megteremtse a kapcsolatot a Múzeummal. Kereszty ugyanerre a munkára nyert beosztást, s a két fiatal munkacsoport vállvetve látta el a „sacerdos magnus” mellett a minisztrális szerepét. Váczy az új osztály felállítására és nyilvánosságra átadása (1889) után már csak két évig dolgozott a könyvtárban s akkor községi iskolai tanszékre távozott. Kereszty ellenben — bár még jó ideig ő sem szarított a fővárosi iskolában való tanítással — teljes harminchat esztendőn át gondozta a hírlapanyagot, huszonegy évig Seinnyei oldalán, majd újabb másfél évtized során osztályvezetői minőségben. Ez alatt az egész emberöltőnyi idő alatt lélelben töredékesen egybeforrt a közből hatalmas arányokban kifejlődött gyűjteménnyel, s nevét a hírlaptár rohamosan gyarapodó községe is a honalapítót megillető tisztelettel övezte. Azt lehet mondani, terintélyét mindenki jobban ápolta, mint saját maga, mert ő főnöki helyén sem érte be a munkaterv kijelölésével és dolgozótársainak célzerű foglalkoztatásával, hanem valami páratlan, könyvtárosi szempontból eszményinek mondható közvetlenségű érintkezést tartott fenn a kuta-

Törrel is, segítségülre volt mindenben, szinte együtt dolgozta velük. Ez is forrásává lett azután sorolatlán, már-már legendásan aprószerecs tájékozottságának, misfelől pedig így állandó kapcsolata volt a gyakorlati élet kiválóival is, s ezből meríthette a legidősebb irányelvet naggyalvatott osztályának továbbfejlesztéséhez.

1905-ben került teljesen az ő gondjaira a Magyar Könyvtár, s ott Beimyciner nemcsak vezetői helyét vette át „cūm iure successione”, hanem a hazai időszaki sajtó bibliográfiájának művelését is kötelező örökségnek tekintette. Egy évvel múlva a Magyar Könyvszemle 1914. évi folyamánál 2. füzetében már közzé is tette idevágó munkálatainak első, 1850-ig terjedő részét, két évvel később pedig ennek kiegészítését és a kiegyezés évéig haladó folytatását önálló kötetként A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának Cimjegyzése című kiadvány sorozat V. füzetében A magyar és magyarországi időszaki sajtó időrendi áttekintése 1705-1867. címmel. Ez a végtelen szorgalommal, a szorosán vett „házi” anyagon túl a Hirlapoktálya névvel egyelőre csak „desiderata” alakjában nyilvántartott periodikus sajtótermékeknek is lehető teljességben való beolvastatásával készült kronológiai összeállítás alapvető fontosságú munka. Gyér hibái és hiányai – mint minden úttörő kísérletéi – részben mindmáig helyesbítésre és pótlásra várnak, maga az egész kezdemény viszont mély folytatásra, mely az idők megnehezült járása követségében még alighanem jó sokáig csak kegyes óhaj marad, hiszen 1867 óta most már újabb nyolcvan esztendőnek hallatlan iramban gundagoló hírlap- és folyóirattermése

vár regisztrálásra!

Keresety az első világháború harmadik évében már erősen jelentős gazdasági nehézségek a kiadvány nyomdatechnikai megoldásában a kivonatossal fogozottabb tömörségre kényszerítették. A túlságosan sok tördítés és visszaütálás nem könnyíti meg bibliográfájának használatát. De azért minden további hasonlóságot célú vállalkozásnak ez lesz legmegbízhatóbb alapja.

Tizenkét éves osztályvezetői működésének második felét a háborúnak s az azt követő összeomlásnak inséges viszonyai különben is sajnálatosan megbénították. A gyűjtemény gyarapodása alig csordult, annál inkább elhelyezésének lehetősége. E tekintetben kényszermegoldást egész sorával kellett megalkotni, az anyag egy tekintélyes hányadának házonkívüli elraktározásával, valóban inkább raktári, semmint könyvtári szempontokhoz igazodva. Keresety fájdalmasan látta az európai mértékkel mérve is egészen elsőrangú, önálló sakra szánt és arra mindenképpen méltó különleges gyűjteménynek siralmas végődését a bécsi. Könyvtárban már jóformán egy teljes évszázad óta únos-untalan felpanaszolt, "katasztrofális helyhiány" bérlyójában.

Csak esetendőkkel később, a húszas évek derekán, régi könyvtári karzatok elhódításával és új vasillványok beépítésével lehetett ezen az áldatlan helyseten ha nem is gyökeresen segíteni, legalább átmenetileg enyhíteni. Erre azonban már nem Keresety állt a kormány mellett. 1922 végén vilt meg a Nemzeti Múzeumtól, teljes szolgálati idejét nemcsak betöltve, hanem három évvel meg is fejelve, viszont a sárvérez anyagi hozzájáruló Hírlaptár irányítását már két évvel korábban átadta

egyik ritkán műveltségének, Bajza Józsefnek, mert 1920-ban a Könyvtár zenei osztályának megszervezését, gyűjtési körének és felállítására elveinek eszméi hialakítását bírták nagy sajtótudására, az ezen a téren is oly régi tapasztalataira. A Janus-arcú Keresety így lett Könyvtárunk történetében második is közfoglalóvá. Kevesen mondhatják el magukról, hogy egy nagy közműveltségi intézmény életébe erőre kezdemenyező lendülettel és ilyen formájú formáló rátermettséggel kapcsolódott bele.

Bővebb, műveltségi javainkra nézve kíméletesebb év tizedek alatt nyugalombavonulása után is bizonyára nagy és jogos önérdettel szemlélhette volna magvetésének bővítés és áldásos hozadékait. Fájdalom, az alkalmunkra nyugodt öröme helyett egyre inkább a fényesen alkalmazkodásokról vagy éppen a kétségbeesett védekezéséről kapló intézkedéseivel eshetett már találkozás a meghitt, ősi falakon belül, amelyek köze természetesen otthonossággal, családias hűséggel szinte élete legvégéig napjaiig beborított. A mi szemünkben az ő szeretetreméltó, nyájas és meleg egyéniségével mintegy a századforduló centenárium napjának emlékeiben élő szava támadt fel Nemzeti elűzőmunkánk, lebeszítő emlékül.

Vajha soha szenvedett Intézetünk is hozzá- tovább megint rátalálhatna a maga valódi, nyugodt és bőséges életfeltételektől függő kulturái rendelkezésének most már oly végsőtesen hosszú idő óta borotbavészett útjára!

Rédey Tivadar

~~U. Strom~~

~~Stigist~~

REPRODUCED BY THE NATIONAL ARCHIVES